

Til
Klima- og miljødepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet

1. februar 2023

NITOs innspill til stormøte om sirkulærøkonomi

NITO er Norges største organisasjon for ingeniører og teknologer, med over 100 000 medlemmer. Våre medlemmer er sentrale innenfor blant annet design og utvikling, bygg og anlegg, samferdsel, vann og avløp, avfallshåndtering og mineral- og materialuttak, som er viktige områder med stort sirkulært potensial.

Overgangen til en mer sirkulær økonomi er viktig for å møte framtidens utfordringer. Naturen og klimaet er under press, samtidig som energi, og spesielt grønn energi, er en knapphetsvare. Kjernen i den sirkulære økonomien er å få mer ut av mindre – vi må redusere råvareuttak og naturinngrep, produsere varer som varer, samtidig som klimagassutslippene og energiforbruket i produksjonen holdes lavest mulig.

I likhet med andre store samfunnsutfordringer, finnes det neppe én løsning som alene hjelper oss inn i det sirkulære samfunnet. Det er dilemmaer hele veien, og NITO håper at dette brede stormøtet både vil belyse utfordringer, og tilby løsninger.

Sikre tilstrekkelig ingeniør- og teknologikompetanse

Vi vil peke på utfordringen med tilgangen til riktig kompetanse. Både medlemsundersøkelser og eksterne rapporter viser at Norge mangler ingeniører, både i privat og i offentlig sektor. En ny rapport fra Menon Economics beregner at det framtidige ingeniørbehovet i framvoksende grønne næringer som batteriproduksjon, hydrogenproduksjon og havvind, vil være på over 3000 nye ingeniører. Samtidig rapporterer kommunene om at det er krevende å rekruttere og beholde ingeniører. Mange ingeniører er også på tampen av arbeidslivet og skal snart pensjoneres, noe som vil forverre rekrutteringssituasjonen ytterligere i årene som kommer.

Uten tilstrekkelig tilgang på den tekniske og teknologiske kompetansen våre medlemmer innehar, vil det være krevende for offentlige og private virksomheter å oppfylle de kravene som stilles når vi går fra en bruk-og-kast-økonomi til en mer sirkulær økonomi. Et eksempel er produktdesign. Hvordan et produkt er utformet, hvilke materialer det er laget av, hvilken reparerbarhet det har, hvor lenge det varer, og hvordan det kan håndteres som avfall, er helt avgjørende for hvilket fotavtrykk produktet har, i et livsløpsperspektiv. Dersom Norge mangler denne kompetansen, vil produksjon tilfalle andre land, når EU-krav og nasjonale krav om produktdesign inntreffer. Derfor må vi sikre at det utdannes mange nok ingeniører, slik at vi har flere som kan både tenke og utføre godt produktdesign.

Krav og insentiver fra det offentlige

Det offentlige må i enda større grad stille krav til reduksjon av utslipp og sirkulære løsninger gjennom offentlige anskaffelser og innkjøp for å begrense miljøpåvirkning, fremme klimavennlige løsninger og stimulere næringslivet. Offentlig sektor handler for over 650 milliarder kroner i året, og et grønt skifte i offentlig sektors anbudsprosesser vil øke etterspørselen etter grønne og sirkulære løsninger gjennom hele verdikjeden. NITO er positive til regjeringens igangsatte prosess for å styrke miljøbestemmelsen i anbudsregelverket, som inkluderer å vektlegge miljøhensyn med minimum 30 prosent.

Det offentlige bør, gjennom avgiftspolitikken, sikre at etterspørselen etter grønne og sirkulære teknologier, varer og tjenester øker, sammenlignet med i dag. Prinsippet om at forurenser betaler er nyttig for å oppnå økt sirkularitet, ettersom etterspørselsendringer på forbrukernivå forplanter seg gjennom hele verdikjeden. Andre incentivordninger, som treffsikre støtteordninger, bør innføres for å utvikle ny teknologi innenfor blant annet bruk av råstoffer i avfall.

Kommunal og interkommunal sektor

Vann- og avløpsbransjen har et samlet klimafotavtrykk på ca. 540 000 tonn CO₂ ekv. i 2021 (ref. bedreVANN 2021). Det antas at den største andelen av dette kommer ved ledningsfornying (oppgraving og utskiftning).

NoDig-løsninger kan være med på å senke klimagassavtrykk og spare gater og veier. Den tradisjonelle måten å tilkoble bygninger og hus på i Norge, med tilkoblinger av stikkledninger rett på hovedledning gjør NoDig-løsninger vanskeligere og mindre lønnsomme, slik at NoDig metodene ofte må velges bort til fordel for tradisjonell graving. Dette fordi selv med "gravefrie" løsninger for ledningsfornying likevel må grave opp alle anboringer.

NITO mener man allerede ved prosjekteringen av nyanlegg må sørge for at nye ledningsnett prosjekteres på en slik måte at gravefrie løsninger blir muliggjort i størst mulig grad i framtiden. For å få til dette, må ledningseiere, prosjekterende og utførende sammen gå bort fra den tradisjonelle tilkoblingen av stikkledninger med an boring på hovedledninger, og flytte stikkledninger til samlekommer. For at dette skal bli mulig, må ledningseierne kreve tilkobling av stikkledninger i samlekommer med bruk av «rør-i-rør-system» gjennom sine VA-normer.

Vennlig hilsen

Kjetil Lein
Visepresident

Egil Thompson
Generalsekretær